

JAMIYATDA INSON HUQUQLARINING O‘RNI

*Baliqchi tuman 1-son politexnikumi
Davlat va huquq asoslari fani o‘qituvchisi
Madrahimov Ravshanbek Normatovich*

Annotatsiya

Inson huquqlari har qanday jamiyatning asosi bo‘lib, huquqiy davlat qurishning muhim shartlaridan biridir. Ushbu maqolada inson huquqlari tushunchasi, uning jamiyatdagi ahamiyati va rivojlanish bosqichlari tahlil qilinadi. Bugungi kunda inson huquqlari demokratiya va adolat tamoyillarining muhim qismi sifatida qaraladi. Huquqiy davlatlar inson huquqlarini ta‘minlash va himoya qilishni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘ygan. Shu bilan birga, inson huquqlarining buzilishi bilan bog‘liq muammolar hali ham dolzarb masala bo‘lib qolmoqda. Maqolada inson huquqlarining xalqaro va milliy huquqiy asoslari, shuningdek, huquqiy madaniyatning rivojlanishiga ta‘siri haqida fikr yuritiladi. O‘zbekiston misolida inson huquqlari himoyasi yo‘nalishidagi islohotlar va ularning natijalari ko‘rib chiqiladi. Xulosa sifatida, inson huquqlari ta‘minlangan jamiyat taraqqiyotga erishishi va fuqarolarning huquqiy ongini oshirish zarurligi ta‘kidlanadi.

Kalit so‘zlar: inson huquqlari, huquqiy davlat, demokratiya, adolat, xalqaro huquq, milliy qonunchilik, huquqiy madaniyat, huquqni himoya qilish.

Аннотация

Права человека являются основой любого общества и важным условием построения правового государства. В данной статье рассматриваются концепция прав человека, их значение в обществе и этапы развития. В современном мире права человека рассматриваются как важная часть принципов демократии и справедливости. Правовые государства ставят перед собой цель обеспечения и защиты прав человека. В то же время проблемы, связанные с нарушением прав человека, остаются актуальными. В статье анализируются международные и национальные правовые основы прав человека, а также их влияние на развитие правовой культуры. Рассматриваются реформы в области защиты прав человека на примере Узбекистана и их результаты. В заключение подчеркивается, что общество, в котором обеспечены права человека, достигает прогресса, а повышение правового сознания граждан является необходимостью.

Ключевые слова: права человека, правовое государство, демократия, справедливость, международное право, национальное законодательство, правовая культура, защита прав.

Abstract

Human rights are the foundation of any society and a crucial condition for building a legal state. This article examines the concept of human rights, their significance in society, and their stages of development. Today, human rights are considered a vital part of the principles of democracy and justice. Legal states aim to ensure and protect human rights. At the same time, issues related to human rights violations remain relevant. The article analyzes the international and national legal foundations of human rights, as well as their impact on the development of legal culture. The reforms in the field of human rights protection in Uzbekistan and their results are also examined. In conclusion, it is emphasized that a society where human rights are ensured achieves progress, and raising citizens' legal awareness is essential.

Keywords: human rights, legal state, democracy, justice, international law, national legislation, legal culture, rights protection.

Kirish

Inson huquqlari – bu har bir insonning tenglik, erkinlik va daxlsizlik huquqlarini kafolatlaydigan tamoyillarning majmuasidir. Bu huquqlar har qanday davlat va jamiyat rivojlanishining asosi bo‘lib, fuqarolarning farovon hayot kechirishiga xizmat qiladi. Inson huquqlari qadim zamonlardan beri mavjud bo‘lib, ularning rasmiy shakllanishi va huquqiy jihatdan mustahkamlanishi uzoq tarixiy jarayon davomida shakllangan.

Hozirgi kunda inson huquqlari xalqaro huquqiy normalar asosida himoyalaniib, Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Yevropa Ittifoqi va boshqa xalqaro tuzilmalar tomonidan qo‘llab-quvvatlanadi. Shu bilan birga, har bir davlat ichki qonunchiligida inson huquqlarini ta‘minlash va rivojlantirishga oid qator chora-tadbirlarni amalga oshiradi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida inson huquqlari davlat tomonidan kafolatlanishi belgilab qo‘yilgan.

Ushbu maqolada inson huquqlarining ijtimoiy taraqqiyotdagi o‘rni, ularning milliy va xalqaro darajadagi huquqiy asoslari, shuningdek, inson huquqlarini himoya qilish mexanizmlari haqida so‘z boradi. Bundan tashqari, zamonaviy jamiyatda inson huquqlari muammolari va ularni hal qilish yo‘llari tahlil qilinadi.

Inson huquqlari tushunchasi tarixiy taraqqiyot jarayonida rivojlangan bo‘lib, qadimdan huquqiy tafakkurning ajralmas qismi hisoblanadi. Qadimgi yunon faylasuflari, xususan, Aristotel va Platon o‘z asarlarida insonning tabiiy huquqlari borligi haqida fikr yuritganlar. Keyinchalik, Buyuk Britaniyaning 1215-yildagi "Magna Carta" hujjati va 1689-yildagi "Huquqlar to‘g‘risidagi Bill" inson huquqlarining rivojlanishiga katta ta‘sir ko‘rsatdi.

XVIII asrda inson huquqlari bo‘yicha muhim yutuqlarga erishildi. 1789-yilda qabul qilingan "Inson va fuqaro huquqlari deklaratsiyasi" inson huquqlarini davlat oldidagi asosiy majburiyat sifatida ko‘rsatdi. XX asrga kelib, 1948-yilda BMT

tomonidan e’lon qilingan "Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi" global darajada inson huquqlarini himoya qilishda muhim qadam bo’ldi. Ushbu deklaratsiya barcha davlatlar uchun namunaviy hujjat sifatida xizmat qiladi.

O‘zbekiston Respublikasi ham inson huquqlarini himoya qilishga qaratilgan qator huquqiy hujjatlarni qabul qilgan. Jumladan, 1992-yilda qabul qilingan O‘zbekiston Konstitutsiyasining 13-moddasida inson huquqlari oliy qadriyat ekanligi belgilangan. Shuningdek, mamlakatda inson huquqlari bo‘yicha Milliy strategiya ishlab chiqilgan va qator xalqaro konvensiyalar imzolangan. Bu islohotlar natijasida inson huquqlari ta’minoti bo‘yicha sezilarli yutuqlarga erishilgan.

Inson huquqlari har qanday jamiyatning demokratik rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Ularning ta’minlanishi va himoyasi davlatning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy dunyoda inson huquqlarini ta’minlash bo‘yicha xalqaro va milliy darajada qator mexanizmlar ishlab chiqilgan.

Xulosa

O‘zbekiston Respublikasida ham inson huquqlarini himoya qilish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, sud-huquq tizimi isloh qilinib, fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar kuchaytirilmoqda. Biroq, inson huquqlarini to‘liq ta’minlash yo‘lida hali ham bajarilishi lozim bo‘lgan ishlar mavjud.

Shu boisdan, har bir fuqaro o‘z huquqlarini bilishi, huquqiy madaniyatni oshirishi va jamiyatda qonun ustuvorligini ta’minlashga hissa qo‘shishi lozim. Inson huquqlari ta’minlangan jamiyatda fuqarolar erkin va farovon hayot kechirishlari mumkin. Bu esa davlatning barqaror taraqqiyotiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 1992.
2. "Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi". Birlashgan Millatlar Tashkiloti, 1948.
3. Rasulov M. "Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati asoslari". – Toshkent: Adolat, 2010.
4. Saidov A. "Inson huquqlari xalqaro huquq tizimida". – Toshkent: Sharq, 2015.
5. Yo‘ldoshev Q. "O‘zbekiston Respublikasida inson huquqlarining himoyasi". – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.